

NGHIÊN CỨU BỔ CỤC KHÔNG GIAN KIẾN TRÚC CẢNH QUAN KHU DU LỊCH VĂN HÓA LỊCH SỬ ATK ĐỊNH HÓA

Nguyễn Xuân Thành*, Phạm Văn Hiệp, Trần Xuân Cường
Trường Đại học Kỹ thuật Công nghiệp – Đại học Thái Nguyên

TÓM TẮT

Khu du lịch văn hóa lịch sử ATK Định Hóa là một nơi giàu truyền thống lịch sử văn hóa, nơi đây có nhiều di tích lịch sử có ý nghĩa quan trọng, danh lam thắng cảnh đẹp. Tuy nhiên, lượng khách đến với nơi đây còn rất ít là do: việc đầu tư xây dựng, bảo tồn di tích chưa gắn với khai thác giá trị cảnh quan làm phá vỡ cảnh quan khu vực; quy hoạch các điểm dịch vụ phục vụ du lịch còn thừa thớt chưa đáp ứng nhu cầu của du khách. Để khắc phục các nhược điểm trên, nghiên cứu đề xuất bổ cục không gian kiến trúc cảnh quan khu du lịch văn hóa lịch sử ATK Định Hóa nhằm gìn giữ và tôn tạo các di tích và khai thác các giá trị cảnh quan, văn hóa, lịch sử, sinh thái phục vụ cho khách du lịch.

Từ khóa: Quy hoạch, kiến trúc, kiến trúc cảnh quan, không gian kiến trúc, bảo tồn.

HIỆN TRẠNG BỔ CỤC CẢNH QUAN KHU DU LỊCH VĂN HÓA LỊCH SỬ ATK ĐỊNH HÓA

Định Hóa là nơi có vị trí lịch sử văn hóa quan trọng, có nhiều di tích lịch sử (128 di tích lịch sử có ý nghĩa văn hóa, lịch sử, nghệ thuật) trong đó có 12 di tích xếp hạng “ cấp Quốc gia”, 04 di tích xếp hạng cấp tỉnh [3]. Trong những năm qua, tỉnh đã trùng tu, tôn tạo 28 di tích quan trọng, là những “điểm nhấn” trong các tuyến tham quan khu di tích ATK Định Hóa.

Thực trạng về bổ cục cảnh quan khu du lịch văn hóa lịch sử ATK Định Hóa như sau:

Vùng bảo vệ 1

Cảnh quan thiên nhiên của điểm di tích phần lớn vẫn giữ được vẻ nguyên sơ.

Một số di tích đã được phục dựng được khôi phục nguyên gốc bằng các vật liệu (giả vật liệu gốc) nhằm đảm bảo độ bền theo thời gian như lán Bác tại Khau Tí, lán Trường Chinh tại Nà Mòn, lán Phạm Văn Đồng ở đồi Thảm Khen.v.v. Di tích Tin Keo vẫn lưu giữ được vầng hoa Râm Bụt và cây bưởi Bác Hồ trồng. Lán họp, lán bộ phận bảo vệ giúp việc, lán nghỉ của Bác, hầm trú ẩn, hào bảo vệ đã được phục hồi bằng các loại vật liệu bền vững “giả vật liệu gốc” với hình thức kết cấu dân

gian truyền thống nhắc lại hình thức kiến trúc của lán xưa. Ngoài ra các hầm hào được khôi phục đã tạo được giá trị lịch sử cho cảnh quan khu vực bảo tồn. Tuy nhiên, còn tồn tại một số vấn đề sau:

Phần lớn cảnh quan vùng 1 chưa được chú ý đầu tư, nhiều nơi còn để hoang như lán Trường Chinh, lán Đồi ở Thảm Khen.v.v.

Việc bảo tồn các di tích gốc trong một số đồ án bảo tồn vẫn chưa được nghiên cứu kỹ lưỡng về giá trị lịch sử gây sai lệch về lịch sử như: Tại đồi Phong Tướng, trong khu vực bảo tồn trước đây là một sân khấu cao chừng 2m nay đã bị phá đi để xây dựng nhà trẻ và nhà văn hóa đã làm mất đi giá trị nguyên gốc của di tích nơi đây.

Một số di tích đã bảo tồn nhưng bị phá hoại bởi thời gian do vật liệu không chịu được dưới tác động của thiên nhiên. Một số xây dựng bằng bê tông như hội nhà báo Việt nam đã làm sai lệch đi giá trị nguyên gốc của di tích.

Vùng tôn tạo 2

Cảnh quan phần lớn vẫn được giữ nguyên hiện trạng không bị lấn chiếm.

Khu di tích tại Tin Keo đã được đầu tư đảm bảo về chức năng phục vụ cho việc khai thác du lịch tại điểm di tích.

Mặc dù vậy, phần lớn vùng tôn tạo tại các điểm di tích đều thiếu các hạng mục cơ bản để phục vụ khách du lịch như khu đón tiếp, chỗ nghỉ ngơi, khuôn viên sân vườn cây cảnh, nhà vệ sinh, thùng đựng rác, chỗ để xe.v.v.

* Tel: 098881535; Email: thanhnx_kts@yahoo.com

Chưa khai thác được giá trị cảnh quan thiên nhiên như núi đồi, sông suối nhằm nâng cao giá trị của di tích như di tích đồi Phong Tướng, cây đa Khuôn Tát.v.v. có vị trí phong thủy rất đẹp” trên có núi, dưới có sông” mà khi bảo tồn chưa khai thác được cảnh suối, đồi làm tôn thêm cho di tích.

Về mặt kiến trúc một số công trình đã được chưa nghiên cứu kỹ về quy mô về hình dáng kết cấu làm phá vỡ cảnh quan chung. Trong cụm di tích tại Tin Keo nhà trung bày xây dựng có khối tích lớn lại được bố trí gần các điểm di tích làm cho lấn át những di tích trong vùng bảo tồn.

Vùng hỗ trợ dịch vụ du lịch(vùng 3)

Cảnh quan khu hỗ trợ dịch vụ du lịch tại Đèo De Núi Hồng là khu vực có bố cục cảnh quan tương đối đẹp bao gồm khu nhà thờ Bác, khu dịch vụ nghỉ ngơi và khu sân lễ hội đã khai thác được cảnh quan thiên nhiên. Tuy nhiên chưa đáp ứng nhu cầu ăn nghỉ giải trí của du khách dẫn đến một số không gian bán hàng lưu niệm; các lều quán nhà dân lấn chiếm, rác thải vứt bừa bãi gây mất mỹ quan cảnh quan chung.

Không gian hỗ trợ dịch vụ còn thiếu và thưa thớt, chủ yếu tập chung tại khu vực Đèo De Núi Hồng do vậy không thuận tiện cho du khách đi thăm quan các cụm di tích do bán kính phục vụ xa. Hơn nữa chưa đáp ứng được nhu cầu đa dạng và phong phú của khách du lịch như dịch vụ ăn uống, vui chơi, mua bán, thông tin...

Chưa khai thác được giá trị văn hóa bản địa: Khách du lịch đến với nơi đây chưa thấy được bản sắc văn hóa dân tộc của vùng.

Quy hoạch tuyến du lịch chưa hợp lý: Tuyến tham quan chưa khai thác được cảnh quan núi đồi, sông suối. Chưa kết hợp tham quan di tích và tìm hiểu văn hóa bản làng.

CÁC CƠ SỞ CHO VIỆC BỐ CỤC KHÔNG GIAN KIẾN TRÚC CẢNH QUAN KHU DU LỊCH VĂN HÓA LỊCH SỬ ATK ĐỊNH HÓA

Cơ sở về phân vùng bảo vệ cảnh quan di tích [1]

Vùng bảo vệ 1: Không gian vùng này chỉ được phục chế, bảo tồn chống xuống cấp, trả lại nguyên bản cho di tích.

Vùng bảo vệ 2: Khu vực này có thể xây dựng công trình phụ trợ, nhằm phục vụ tốt công tác khai thác công trình hạt nhân cho du lịch.

Cơ sở về đặc trưng bố cục cảnh quan di tích nơi đây

Cảnh quan di tích gắn với núi đồi: Các điểm di tích thường nằm trong địa thế hiểm trở, bao quanh có núi chắn tạo cho di tích vẻ hùng tráng hòa nhập xung quanh.

Cảnh quan di tích gắn với rừng: Rừng là một bộ phận đặc biệt quan trọng trong hoạt động cách mạng của cuộc chiến chống Pháp của dân tộc.

Gắn với cảnh quan các bản làng: Đây là một tiêu chí "Gần dân mà không gần đường" của Bác để huy động toàn dân tham gia phục vụ cho cách mạng, che chở bảo vệ an toàn cho Trung ương Đảng, Chính phủ và Bác Hồ.

Gắn với con suối, thác nước: Suối có ý nghĩa rất quan trọng trong thời kháng chiến, nó là con đường liên lạc của cách mạng gắn nhiều kỷ niệm nơi Bác tắm và câu cá ngoài ra nó còn có cảnh đẹp hấp dẫn du khách.

Cơ sở về lịch sử các điểm di tích [3]

Qua tài liệu lịch sử, phim ảnh, lời kể của các nhân chứng, các bản đồ hiện trạng làm cơ sở cho việc bảo tồn các di tích như:

Tại "Phủ Chủ tịch" đầu tiên, tại đồi Khau Tý, xã Điem Mặc. Khôi phục hai căn nhà sàn dựng lên với cột bằng gỗ, có ván lát sàn, vì kèo bằng tre, vầu; bốn mái lợp bằng lá cọ, bên cạnh là nhà bếp mái lá cọ, sân tập thể dục với xà đơn là hai cây to có chạc đôi, thanh xà ngang bằng vầu đặt ngang buộc bằng dây mây rừng.

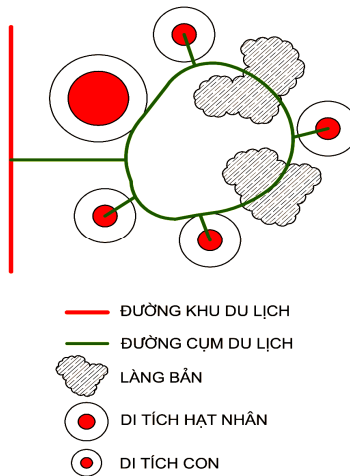
Tại đồi phong tướng: theo lời kể tại đây còn có sân khấu rộng chừng 4m x 5m cao chừng 2m gần vị trí bờ suối và lớp học thiếu nhi Nà Lọm bên cạnh sân khấu, nay đã bị phá hủy. Địa điểm thành lập Hội nhà Báo Việt Nam(1950). Qua những bức ảnh, lời kể, thước phim di tích, nhà hội trường là ngôi nhà 03 gian, với hệ thống cột gỗ, sàn làm bằng những tấm ván, kết cấu vì kèo bằng tre nứa, mái gồm 04 mái trên và 04 mái dưới.

BỘ CỤC KHÔNG GIAN KIẾN TRÚC CẢNH QUAN KHU DU LỊCH VĂN HOÁ LỊCH SỬ ATK ĐỊNH HOÁ

Mô hình nguyên tắc bố cục không gian kiến trúc cảnh quan khu du lịch văn hoá lịch sử ATK Định Hoá

Dựa vào sự phân bố và tầm quan trọng của di tích mà theo nguyên tắc sau:

Tổ chức các điểm đến trong tuyến du lịch thành các cụm di tích hạt nhân để phục vụ cho du khách khi đến tham quan.

Hình 1. Sơ đồ tham quan cụm di tích

Các di tích hạt nhân của cụm di tích: Là di tích có ý nghĩa lớn và thuận tiện về giao thông. Di tích này tập trung phục hồi tôn tạo (vùng 1) và xây dựng các công trình phục vụ du lịch trong vùng bảo vệ 2 nhằm phục vụ các nhu cầu của du khách.

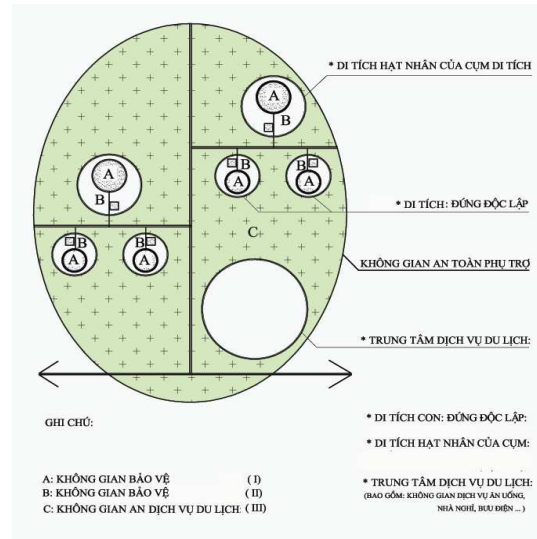
Các di tích khác trong cụm là các di tích độc lập: Chỉ tôn tạo vùng 1, vùng 2 chỉ xây dựng những hạng mục cần thiết như nhà vệ sinh, bãi đỗ xe, sân vườn.

Đề xuất khu vực hỗ trợ dịch vụ du lịch (vùng 3) tùy vào điều kiện cụ thể mà có thể tổ chức một hay nhiều khu vực hỗ trợ dịch vụ du lịch độc lập hay kết hợp với bản làng nhằm khai thác giá trị văn hóa bản địa.

Bố cục không gian kiến trúc cảnh quan vùng bảo vệ 1

Về chức năng sử dụng phải đáp ứng chức năng chính là nơi tham quan và tưởng niệm

của du khách như: Trưng bày giới thiệu nguồn gốc lịch sử công trình (phim ảnh, trưng bày hình ảnh), trưng bày các tư liệu, hiện vật mô hình.

Hình 2. Mô hình bố cục không gian kiến trúc cảnh quan

Về mặt thẩm mỹ: Với các di tích phục hồi nguyên gốc cần tạo một không gian kiến trúc mộc mạc, đơn sơ, sử dụng hệ kết cấu chịu lực (khung, cột, xà) dùng thép ống bọc Compozit, giả vật liệu tương ứng. Vách liếp, dui mè, lá cọ lợp mái qua ngậm tâm thuốc chống mối mọt và phủ bề mặt Compozit tạo cảm giác gần gũi và có độ bền cao.

Hình 3. Lán, hầm hào có kiến trúc hài hòa với thiên nhiên

Đối với các di tích đặt bia, hay phù điêu cần tạo vị trí điểm nhấn không gian, hình thức đơn giản hài hòa xung quanh. Bia làm bằng đá thanh liền khối, chạm khắc bia theo phong cách nghệ thuật truyền thống của dân tộc: bia có thể có kích thước (cao 1,8m; thân bia rộng 1,2m; dày 0,2m). Trường hợp có nhà bia phải khai thác kiến trúc truyền thống bên trong đặt bia đá.

Hình 4. Nhà bia, bia ghi dấu sự kiện

Bố cục không gian kiến trúc cảnh quan vùng bảo vệ 2

Về mặt chức năng sử dụng: Tùy vào vị trí và tầm quan trọng các di tích mà có thể xây dựng nhà trưng bày, không gian đón tiếp, không gian vui chơi ngắm cảnh. Các công trình hạ tầng phục vụ khu di tích khác, xây dựng các khu vệ sinh tiêu chuẩn tại vị trí khuất, đường điện, nước có thể bố trí ngầm.

Trong quy hoạch cảnh quan: Bố cục tuân thủ theo bố cục chung của di tích, tận dụng địa hình cảnh quan sẵn có, chiều cao công trình thấp dần về phía di tích, tạo cây xanh chuyển tiếp với không gian di tích

Trong công trình kiến trúc: Khai thác kiến trúc đặc trưng của vùng như kiến trúc nhà sàn, nhà đất, chi tiết, màu sắc công trình. Xác định quy mô, khối tích hài hòa với cảnh quan chung của khu vực.

Hình 5. Nhà trưng bày khai thác kiến trúc nhà sàn

Bố cục không gian kiến trúc cảnh quan khu hỗ trợ dịch vụ du lịch (vùng 3)

Tùy thuộc vào quy mô, vị trí, và mối liên quan đến hệ thống các di tích mà có thể xây dựng các công trình như bãi đỗ xe, nhà nghỉ, các công trình phục vụ ăn uống, bán hàng lưu niệm, bưu điện, trạm y tế, không gian vui chơi.

Trong quy hoạch phải tuân thủ nguyên tắc phân vùng, chọn vị trí có cảnh đẹp quỹ đất

rộng, tận dụng địa hình để xây dựng công trình. Mật độ, khối tích và chiều cao công trình phải giảm dần về phía di tích .

Hình 6. Khai thác địa hình tự nhiên

Về mặt kiến trúc khai thác các đường nét của kiến trúc địa như kiến trúc kiểu nhà sàn mái dốc lợp ngói hoặc lợp dạ, không sử dụng mái tôn, nhôm kính, nên sử dụng màu màu vàng sáng, nâu nhạt.

Hình 7. Khai thác kiến trúc dân tộc

Về môi trường sinh thái: Không san lấp phá vỡ địa hình tự nhiên sẵn có làm ảnh hưởng đến cảnh quan chung của tổng thể khu di tích. Bảo vệ không gian cây xanh hiện có đặc biệt là hệ thống rừng phòng hộ, trồng thêm cây quanh công trình xây dựng.

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Khu du lịch văn hóa lịch sử ATK Định Hóa có giá trị về mặt lịch sử, văn hóa và cảnh quan rất lớn. Tuy nhiên, công tác khai thác du lịch và bảo tồn còn nhiều hạn chế, vì vậy, chưa đáp ứng được với tiềm năng du lịch vốn có. Để giải quyết những tồn tại trên nghiên cứu đề xuất một số nguyên tắc, giải pháp về bố cục không gian kiến trúc cảnh quan phục vụ cho công tác quy hoạch, tư vấn, đầu tư quản lý và bảo tồn di tích nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích trong khu du lịch văn hóa lịch sử ATK Định Hóa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Luật di sản văn hoá được công bố theo Lệnh của Chủ tịch nước số 09/2001/L-CTN ngày 12/7/2001; Nghị định số 92/2002/NĐ-CP ngày 11/11/2002 của Chính phủ Quy định chi tiết thi hành Luật Di sản Văn hoá.

[2]. Quyết định của Thủ tướng Chính phủ số 784 ngày 22/9/1997 về việc bảo tồn, tôn tạo và phát huy khu di tích lịch sử cách mạng chiến khu Việt Bắc.

[3]. Đồng Khắc Thọ (2012). *Về thủ đô gió ngàn ATK in dấu lịch sử*. Nxb Hội Nhà Văn, Thái Nguyên.

SUMMARY

RESEARCHING OF SPATIAL ARRANGEMENT AND LANDSCAPE ARCHITECTURE DESIGN FOR ATK DINH HOA CULTURAL – HISTORICAL TOURIST AREA

Nguyen Xuan Thanh*, **Pham Van Hiep**, **Tran Xuan Cuong**
College of Technology – TNU

ATK Dinh Hoa culture history Tourist area is a rich of historical and cultural tradition place, there are many historical significance, scenic beauty. However, the number of tourists came to this place is very limited due to: the construction investment and preservation of relics didn't associate with mining landscape value and broke the landscape; the planning of service points for tourism is sparse and not meet the needs of visitors. To remedy the above disadvantages, the research of the architectural space and landscape layout of ATK Dinh Hoa culture history Tourist area, to preserve and restore monuments and exploit the value scenic, cultural, historical, ecological service for tourists.

Keywords: *Planning, architecture, landscape architecture, architectural space, conservation.*

Ngày nhận bài: 02/10/2013; Ngày phản biện: 11/10/2013; Ngày duyệt đăng: 18/11/2013

Phản biện khoa học: *ThS. Hàn Thị Thúy Hằng – Trường ĐH Kỹ thuật Công nghiệp – ĐHTN*

* Tel: 098881535; Email: thanhx_kts@yahoo.com